כמה מרובע יתר על העיגול רביע. הכי איתא בברייתא דמסכת מדות וכן בגירסתן: **הכי** גרס ר"ח פס להו תרי תילתא אמתא. פי' כשתקיף אילן דעולא לעומה שני שלישי אמה יהא גדול כאילן המסגה שהי' יותר ס"ה אמות ושלש ברוחב אמה שהרי אם תקיף ל"ב על ל"ב מרובעים יעמוד קכ"ח ולד' קרטות ח' שלישים הרי ק"ל ושני שלישים אורך על שני שלישים ברוחב תחסר הרביע שהעיגול פחות יעלה ל"ח וקן ס"ה אמה ושלש תחתון נ' חלקים לאורך תהיה לרוחב אחת של ק"ו ברוחב שלש תחתון נשים ותיים זה בלד זה תהיה לרוחב תרכה ל"ח על רוחב שני שלישי אמה עוד מצא ר"י בספר (ד) אחר מפורש בגמרא הספר להקיף בחוטים אילן דעולא שהוא ל"ב על ל"ב עד שיהא שני שלישי אמה סביב תחתון התחתון ותפסנום יהיה העליון תרכו ק' שהוא מקיף ל"ג ושלש וכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו ג' והתחתון ל"ו שהוא מקיף ל"ב הרי (ה) התחתון פחות מן העליון מכל לד ב' אמות ותחתון העודף מלד אחד ומצלע לד אחד התוך לגד הקצר תהיה רוחבה ס"ח וכן הוא ס"ה ושלש דרך אחרת ל"ג ושלש על ל"ג ושלש מרובעים עולה אלף ומאה וי"ל אמות ושלש של שלש שהיא תשעיות אמה תחסר הרביעית יעמוד תתל"ג ושלש הרי אילן המסגה ל"ג ושלש על ל"ג ושלש (הגה"ה. לו כעין זה שלש סלה הוי י"ו וכ' שלישים על תמשיש תחוך באמצע ושים זה על זה יהיה עשרים וחמש על שלשים ושלש ושלש) דרך אחרת בית סלה היא מלה על כ"ה תקח השלש לאילן אחד יהיה ל"ג ושלש על כ"ה הם ל"ג ושלש על ל"ג ושלש עגולים שהרי מוסיף הרביע מלבר שהיא שלש מלנו דהייטו ח' אמה ושלש באורך ל"ג ושלש יהיו ל"ג ושלש על ל"ג ושלש מרובעים (ולספרים דגרסינן פס להו פלגא דאמתא) ונעקר אותו עגול שיחסר הרביע שהוספת ויהיה עגול ל"ג ושלש על ל"ג ושלש ולספרים דגרסי פס ליה פלגא דאמתא ים לפרש דתשיב עולה י"ו לכל לד לבד מקום האילן ומקום אילן שלש על שלש נמצא אילן דעולא ל"ב ושלש על ל"ב ושלש כשתקיף מכל לד פלגא דאמתא יהיה ל"ג ושלש על ל"ג ושלש ורביעו משולש מפרש דעולא לא חשיב מקום האילן ומקום האילן הוי אמה על אמה נמצא דהוי אילן דעולא ל"ג על ל"ג ואם היו מרובעים היה עולה אלף ופ"ח תחסר הרביע יעלה תתי"ו ושלשה רבעי אמה ול"ג (והוי) [פסו] להו ז' מלה ושתין וחמשה נמצא דאילן המסגה יהי על של עולא י"ו אמה ושלש ורביע ופלגא דאמתא קלי אביא סלה שהיא חמשים על חמשים כשתסיר פלגא דאמתא לאורך וכן לרוחב יעלה החסרון חמשים אמה חסר רביע דהייטו לג' אילנות ולאילן אחד יעלה י"ו אמה ושלש ורביע ושאר כאילן דעולא: **לדומרא** לא דק. וא"ת והא נמי קולא הוא דמייתי ביכורים דמפקע להו מתרומה ומעשר כדאמרינן בהמוכר את הספינה (נקמן דף פפ: וסס) ויש לומר דעולא לא חייש לא מלא במתי דאיט מביא בתוך י"ו אבל מון ל"ו פעמים מביא ופעמים איט מביא: **אילן** וקרקעו כו'. למאי דמוקי לה בי"ו אמה צריך לפרש מאי אחת [לתמוטיען וגרמה לרשב"ח לאחת לתמוטיען דאמר (נקמן פפ.) הקונה אילן דעולא הא קנה אילן ומבלעדי הקרקע ומבלעדי אילן לא קנה אילן אם מביא וקורקע ומבלעדי אילן לא קנה אילן אם מביא וקורקע ואם מביא ומבלעדי אילן לא קנה אילן אם מביא וקורקע. **הא** אלמה מביא וקורקע. הוה מני למיפרך מסיפא דקתני בהדיא במסכת ביכורים בסיפא דהך דמייתי הכא על כרחך אין וידוי כלא קרקע דתני עלה בירושלמי אף בוידוי ומכל מקום לא גרסינן ליה מדתני עלה בירושלמי מכלל דבמשנה ליתיה ח): **ולכתוב** עליה פרוזבול. אבל אמטלטלין אין כותבין פרוזבול מפני שיכול לכלותן והיא אלוה דלא שכיחא לא"פ שיכול לכלותו כותבין עליו פרוזבול דלא פלוג רבנן במקרקעי והא דכותבין אפילו על קרקע כל שהוא פי' רש"ס בהגהות (ניפין דף נ. ד"ה אלא) משום דאין אוצלה לקרקעות והוי כאילו יש לו מקום בכל לו ואין נראה דהכי דאין להן אוצלה ביטול מקח ביאר מפלגא יש להן אלא הייט טעמא משום דגבי והדר גבי כמעשה דקטיעת דאבני (כתוספות דף נא:) דע"י כך דאין לגבות כל חובו וכענין זה איכא סוף פרק כל הגט (ניפין דף נ:) גבי המלוה משות את הכהן כו' הגיה מלא מחט נובה מלא קורדום: [ועי' תוס' ניפין דף ד"ה אלא ותוספות קדושין כו: ד"ה ולכתוב]: בחמה

כמה מדות יתר על העיגול רביע. הכי איתא בברייתא דמסכת מדות וכן בגירסתן: **הכי** גרס ר"ח פס להו תרי תילתא אמתא. פי' כשתקיף אילן דעולא לעומה שני שלישי אמה יהא גדול כאילן המסגה שהי' יותר ס"ה אמות ושלש ברוחב אמה שהרי אם תקיף ל"ב על ל"ב מרובעים יעמוד קכ"ח ולד' קרטות ח' שלישים הרי ק"ל ושני שלישים אורך על שני שלישים ברוחב תחסר הרביע שהעיגול פחות יעלה ל"ח וקן ס"ה אמה ושלש תחתון נ' חלקים לאורך תהיה לרוחב אחת של ק"ו ברוחב שלש תחתון נשים ותיים זה בלד זה תהיה לרוחב תרכה ל"ח על רוחב שני שלישי אמה עוד מצא ר"י בספר (ד) אחר מפורש בגמרא הספר להקיף בחוטים אילן דעולא שהוא ל"ב על ל"ב עד שיהא שני שלישי אמה סביב תחתון התחתון ותפסנום יהיה העליון תרכו ק' שהוא מקיף ל"ג ושלש וכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו ג' והתחתון ל"ו שהוא מקיף ל"ב הרי (ה) התחתון פחות מן העליון מכל לד ב' אמות ותחתון העודף מלד אחד ומצלע לד אחד התוך לגד הקצר תהיה רוחבה ס"ח וכן הוא ס"ה ושלש דרך אחרת ל"ג ושלש על ל"ג ושלש מרובעים עולה אלף ומאה וי"ל אמות ושלש של שלש שהיא תשעיות אמה תחסר הרביעית יעמוד תתל"ג ושלש הרי המסגה ל"ג ושלש על ל"ג ושלש (הגה"ה. לו כעין זה שלש סלה הוי י"ו וכ' שלישים על תמשיש תחוך באמצע ושים זה על זה יהיה עשרים וחמש על שלשים ושלש ושלש) דרך אחרת בית סלה היא מלה על כ"ה תקח השלש לאילן אחד יהיה ל"ג ושלש על כ"ה הם ל"ג ושלש על ל"ג ושלש עגולים שהרי מוסיף הרביע מלבר שהיא שלש מלנו דהייטו ח' אמה ושלש באורך ל"ג ושלש יהיו ל"ג ושלש על ל"ג ושלש מרובעים (ולספרים דגרסינן פס להו פלגא דאמתא) ונעקר אותו עגול שיחסר הרביע שהוספת ויהיה עגול ל"ג ושלש על ל"ג ושלש ולספרים דגרסי פס ליה פלגא דאמתא ים לפרש דתשיב עולה י"ו לכל לד לבד מקום האילן ומקום אילן שלש על שלש נמצא אילן דעולא ל"ב ושלש על ל"ב ושלש כשתקיף מכל לד פלגא דאמתא יהיה ל"ג ושלש על ל"ג ושלש ורביעו משולש מפרש דעולא לא חשיב מקום האילן ומקום האילן הוי אמה על אמה נמצא דהוי אילן דעולא ל"ג על ל"ג ואם היו מרובעים היה עולה אלף ופ"ח תחסר הרביע יעלה תתי"ו ושלשה רבעי אמה ול"ג (והוי) [פסו] להו ז' מלה ושתין וחמשה נמצא דאילן המסגה יהי על של עולא י"ו אמה ושלש ורביע ופלגא דאמתא קלי אביא סלה שהיא חמשים על חמשים כשתסיר פלגא דאמתא לאורך וכן לרוחב יעלה החסרון חמשים אמה חסר רביע דהייטו לג' אילנות ולאילן אחד יעלה י"ו אמה ושלש ורביע ושאר כאילן דעולא: **לדומרא** לא דק. וא"ת והא נמי קולא הוא דמייתי ביכורים דמפקע להו מתרומה ומעשר כדאמרינן בהמוכר את הספינה (נקמן דף פפ: וסס) ויש לומר דעולא לא חייש מלא במתי דאיט מביא בתוך י"ו אבל מון ל"ו פעמים מביא ופעמים איט מביא: **אילן** וקרקעו כו'. למאי דמוקי לה בי"ו אמה צריך לפרש מאי אחת [לתמוטיען וגרמה לרשב"ח לאחת לתמוטיען דאמר (נקמן פפ.) הקונה אילן דעולא הא קנה אילן ומבלעדי הקרקע ומבלעדי אילן לא קנה אילן אם מביא וקורקע ומבלעדי אילן לא קנה אילן אם מביא וקורקע ואם מביא ומבלעדי אילן לא קנה אילן אם מביא וקורקע. **הא** אלמה מביא וקורקע. הוה מני למיפרך מסיפא דקתני בהדיא במסכת ביכורים בסיפא דהך דמייתי הכא על כרחך אין וידוי כלא קרקע דתני עלה בירושלמי אף בוידוי ומכל מקום לא גרסינן ליה מדתני עלה בירושלמי מכלל דבמשנה ליתיה ח): **ולכתוב** עליה פרוזבול. אבל אמטלטלין אין כותבין פרוזבול מפני שיכול לכלותן והיא אלוה דלא שכיחא לא"פ שיכול לכלותו כותבין עליו פרוזבול דלא פלוג רבנן במקרקעי והא דכותבין אפילו על קרקע כל שהוא פי' רש"ס בהגהות (ניפין דף נ. ד"ה אלא) משום דאין אוצלה לקרקעות והוי כאילו יש לו מקום בכל לו ואין נראה דהכי דאין להן אוצלה ביטול מקח ביאר מפלגא יש להן אלא הייט טעמא משום דגבי והדר גבי כמעשה דקטיעת דאבני (כתוספות דף נא:) דע"י כך דאין לגבות כל חובו וכענין זה איכא סוף פרק כל הגט (ניפין דף נ:) גבי המלוה משות את הכהן כו' הגיה מלא מחט נובה מלא קורדום: [ועי' תוס' ניפין דף ד"ה אלא ותוספות קדושין כו: ד"ה ולכתוב]: בחמה

מרבעת לה לתוספה על רצועות של חצי אמה לא היתה אפי' כתוס השער טש"ה לא השיב ליה: מביא וקורא. מן הארץ אשר נתת לי: מאי לאו. דקני קרקע כל שהוא וקשיא לעולא דאמר דאילן המסוך לתוך ס"ו אמה נזלן הוא: מביא ואינו קורא. משום דקי"ל דקנה [שני] אילנות בתוך שדה חבירו לא קנה קרקע אבל ג' אילנות דקנה קרקע מביא וקורא. מאי קנה קרקע לאו דקנה כל שהוא וקשיא לעולא. לא ס"ו אמה קנה מן האחרון ועד חבירו: ולכתוב עליה פרוזבול. הייטו תקנת עשירים שהיו מלוים על משכון קרקע דלאו שמיטה משמט לא מלוה בשטר ולא מלוה על המשכון וכתוב הכי מוסרני לכם אגב קרקע ב"ד פלוני ופלוני חוב שיש לי על פלוני שאגבנו בכל שעה שארצה והוחמין עליו ב"ד אלמא דקרקע כל שהוא הייב ביכורים אע"ג דספיר האי קרקע למצר אחר וקשיא לעולא: בחמה

עין משפט נר מצוה

קב א ב מיי' פ"ב מהל' ביכורים הל' יג: קג ג מיי' שם פ"ד הלכה ד:

קד ד מיי' שם פ"ג הלכה יג:

קה ה מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל' ג: קו ו מיי' פ"ע מהל' שמיטין הל' יט כמה לאחין רעת עוש"ע ח"מ סי' סז סעיף כב:

רבינו גרשום

כמה הוו להו. כלומר עשר נשיעות הללו המפורחות בכל בית סאה כשרחלק הבית אמות בשוה לאלו נשיעות כמה הוי בין נשיעה לנשיעה: תרין אלפין וחמש מאה אמין. דקי"ל בית סאה הוי ג' אמה אמה כדגמרי' מחצר המשכן הוי נשיעות ספורות בנ' על נ' ומכשיו חלק נ' [על] חמשים לרצועות שכל רצועה מבת נ' אמה ארוך ואמה רוחב הויין ג' רצועות ומכשיו חבר הני רצועות ראשה של ז' בצד ראשה הכל רצועה אחת תמצא ארבה אלפים ות"ק אמה וברוחב רצועה אמה ומכשיו מדה אותן י' נשיעות בשוה בארכה של רצועה זו תמצא בין כל נשיעה ונשיעה ר"ן אמה אויר ומש"ח צריך לחדוש כל בית סאה דלא מחני כלל חרישה של אילן זה לאילן זה אם לא יחרשו לכולן מפני שפורחות הן כל כך זו מזו כדאמרן ומסקינן הא לא חזי להו כלומר אכתי חשבון של י' נשיעות הללו אינו מגיע כלל לחשבון של אילן עולא אע"ג למחצית חשבונו לפי שעולא לאילן אי' היה נותן ס"ו אמה לכל ד' רוחות שיוצק הייני ל"ב אמה על ל"ב אמה צא וחרוש ועשה מהן רצועות ל"ב שכל אחת ל"ב ארוך ואמה רוחב וצרפם לרצועה אחת תמצא שעולות לי' רצועות שכל אחת ל"ב ארוך ועולה השבונם פ' מאות וס' אמה ועדיין נשתיירו בידך ב' רצועות שכל אחת ל"ב ארוך ואמה רוחב הרי חשבונם ל"ד אמות צרוף אלו ל"ד על חשע מאות וס' ובא החשבון אלף וכ"ד שכך עולה חשבון אילן אחד וחשבון אורך של אחד מגיעה נשיעות לא הוי אלא ר"ן ואכתי מנא ליה לעולא דמצריך כל כך. אלא מרישא מרתנן כו' כלומר אל תתמה מחשבון של י' נשיעות שאינו בא לחשבונו של עולא לפי שהנשיעות קטנות וכחורות לא צריך להו הרחקה כולי האי מש"ה מני להו בר"ן הרחקה אבל באילן שאמר עולא בזקן שנגיל כל צרכו קאמר דמיגק פ"ו אמה מכל רוחותיו שעולה השבונם בפשוט בחדת"ר כדפרישית אלא מרישא נ' אילנות שכבר גדלו כל צרכן אמר' הן של נ' בני אדם נמשיעין בתוך בית סאה הרי אלו מצטרפין כמו שאם היו של אדם אחד

והדרשין כל בית סאה בשבילן שלא יקלקלו עד ר"א שנכנס שביעית: כמה הוו להו לכל א' מהללו ג' אילנות ברצועות פשוטות חמני מאה ותלתין ותלתא ותלתא אמין שוהו השלישי של חשבון בית סאה שחשבנו למעלה כ"ה מאות מישחטכה דאין אילן לאילן חמני מאה ותלתין ותלתא ותלתא ואכתי נמיש ליה חשבון של עולא על האי דמשבנא מאתן פרות פ'. ומשני עולא לא דק כלומר לא דקדק בדבר כל כך שהעביר חשבון האילן על זה. וסקשי' אישור דאמרי' לא דק היכא דאיכא חומרא שאם היה מחסיר והיה מצריכו בפרות מפרשתי' זה להביא ביכורין אמרי' ליה איסור לא דק אלא דק ומי אמרי' דצריך פ"ו אמה לכל רוח בדפרישית אית ליה קולא דפרות מפ"ו אמה שעולה חשבון לאלף וכ"ד אם נמיע תמא אין מביאין ממנו ביכורין

ה) גיהה"ה ד"ל אבל נקולא לא דק מי אתריכן כיון דמצריך וכו' כ) תוי' ד"ל מכל ד' ידי האילן:

הגהות הב"ח (ח) כיה כיה סלה בבנילן עד עלכת נמי: (כ) גרס על המיגנו רביע (ה"ה) כמה להו ז' מלה ושתין ותמנית) הה"מ וכ"ב ר' מנוסם לא גרס לה: (ג) רש"י ד"ה וכמה מרובע וכו' דהשתא סלה ליה שיעורא דממני': (ד) תוס' ד"ה ס"כ גרס ר"ת וכו' בספר אחר מפורש בגנינין הספר וכו' עד שיהא רוחב כתוס שני שלישי אמה: (ה) בא"ד הכי תוך התחתון פחות מן העליון:

רבינו גרשום

משום דקא יגיק משדה חבירו והייגו קולא דהוה ליה לעולא לעיין לדוקרק שלא יפסדנו בעי אלא לא דק: מי סברת. דהא דקתשיב עולא ס"ו אמה לכל דוח דאמות מרובעות קא בעי דאית להו מורשא דקרנתא בעולא קא אמרי' דחשיב סביבות האילן ס"ו אמה בלא מורשא דקרנתא. ואכתי מקשה ליה למאי דבעי לתרוצי באמות ענולות מכדי כמה מרובע יותר על העיגול הרביע וכשתוציא הרביע מן אלף ומ"ד אמות לא משתייר לדאלף תשס"ח ביצד מה' מאות תשלוך מאתים נשתיירו שש מאות ומאתים תוציא נ' הרי הן ז' מאות וג' אמות ענולות ומכ"ד תשליך הרביע נשתיירו י"ח ואותן"ח מוסיף על ז' מאות וג' הרי תשס"ח ואכתי אין מגיע חשבון של עולא לחמני מאה ותלתין ותלתא ותלתא לפי שחשבון של עולא שכשהושב בעינל הוא עוחת חצי אמה מכלל ד' כ) אמות האילן מחשבון של חמני מאה ותלתין ותלתא ותילתא וכשתרצה להשוות חשבונו של עולא לחשבון זה צריך אתה להביא ד' רצועות של רוחב חצי אמה וארוך כל אחת ל"ב אמה שהן ס"ד ותשיסם מבתוץ לאלף תשס"ח אמה ענולות תשים אותן ד' רצועות בריבוע ולא בעינגל ויבא החשבון שוה ומהיכן אתה נופל אותן ס"ד אמה שאתה מחלק לד' רצועות של אורך ל"ב (ארוך ל"ב) אמה ורוחב חצי אמה שאתה מעגם בריבוע מהיש לעיגול זה מכאן אתה נטפלן לפי שחשבון חמני מאה ותלתין ותלתא ותילתא הוא ערוך על ז' מאות וס"ח ששים וח' אמות ושליש אמה ומחשבון זה אינו הושב אותו שליש אמה שאינו דבר חשוב אלא ס"ח אמות הושב סס"ד אמות נעשה אותן ד' רצועות שארכן ל"ב ורוחבן חצי אמה ואותה אמה חמי שיות הנשארת חלוק אותה לד' רביעי אמה ויהיה כל רביע חצי אמה ארוך וחצי אמה רוחב ותן אלו ד' רבעין לד' הקרנות של רצועות לסלאות הזויות והיינו דקאמר אכתי מש ליה לעולא פלגא דאמתא דבציר אחשבונו מחשבון נ' אילנות והייגו דלא דק עולא ולומרא לא דק שמחייב להביא ביכורים בפרות משיעור בריאתה של נ' אילנות. והא דלא חשבינן הרוא שליש אמה משום דאי

מקור לד' ידיעת מלאכת המשכן בגמ' ראש"ם דאמרינן אם האילן קרום אחד נמצא חייב לבא מביא ביכורים וקרא

768 = 1024 - 3/4 מקור לד' ידיעת מלאכת המשכן

מקור לד' ידיעת מלאכת המשכן 833 1/3

אמנה

מאמרי קדמונים ליישבו בגמ' ראש"ם דאמרינן אם האילן קרום אחד נמצא חייב לבא מביא ביכורים וקרא